



## 9. I renkalvens öga (Samisk konfirmation)

AV-nummer: 11223tv9

Programmet handlar om det samiska konfirmationslägret i Nikkaloukta. *Lägret pågår under tre veckor i juni – mellan skolavslutningen och kalvmärkningen.* Lägret har bland annat för avsikt att stärka den samiska identiteten och banden mellan samiska ungdomar och den samiska kulturen. I programmet får vi följa den 15-åriga sameflickan Isabel från Vallentuna och hennes kompis Carita. På lägret sker många aktiviteter. Ungdomarna sjunger, kastar lasso och åker helikopter. Jättelavvon (ett slags stort tält) förbereds inför den stora händelsen – konfirmationen. Carita och Isabel klär sig i traditionella samedräkter och en karavan med bilar med anhöriga anländer till den stora dagen.

### Tidkod Programinslag

- 00.00 Vinjett.
- 00.35 Bild på stuga utifrån. Tecknad bild på Carita. Carita och Isabel kramas. Tecknad bild på Isabel. Vi ser ungdomar som leker avspeglas en renkalvs öga.
- 01.15 I matsalen. Alla står vid borden och sjunger bordsbön innan maten. Carita berättar om förberedelserna inför konfirmationen. Bilder från matsalen. Både Isabel och Carita i bild. De tycker att det ska bli kul att konfirmera sig.
- 02.15 Ungdomarna ute. Carita och Isabel lyssnar på freestyle. De övar sig i att kasta lasso mot ett uppställt renhorn. En grupp sitter/står och pratar.
- 03.00 Inne. En kille har gitarr och ett gäng ungdomar sitter och sjunger tillsammans. Ledaren kommer och samlar in mobiltelefonerna som de motvilligt lämnar ifrån sig under fniss och bus.
- 04.20 Vy över bergen. Kyrka utifrån. Prästen föreläser i kyrkan. Carita och Isabel berättar att föreläsningarna varit ganska långtråkiga och att de flesta har somnat eller åtminstone blundat lite. I kyrkan igen. Prästen föreläser (bland annat om jojken) och Carita och Isabel svarar på hans frågor. Bilder inne i kyrkan och på trötta ungdomar.
- 06.00 Vackra vyer över fjällskapet. Isabel berättar att hon vill fortsätta med samekulturen så att den ska leva vidare "för det finns ju så några same". Carita: "För mig att vara same – det är jag stolt över."
- 06.20 En flock med renar och en man med lasso. Carita och Isabel berättar att man inte exakt kan planera in kalvmärkningen eftersom det beror på vädret och hur kalvarna är. Bilder på renar och renkalvar. Isabel berättar att det är svårt att kasta på en kalv eftersom man måste komma framifrån. Hon övar på att kasta lasso mot ett uppställt renhorn.
- 07.20 Bilder på landskapet från helikopter. Carita berättar att man måste ta helikoptern när man ska handla och att det är roligt att se naturen från ett annat håll.
- 07.50 Lavvo (ett slags tält) byggs. Ett gäng flickor sjunger utomhus och några andra ungdomar övar på att kasta lasso. Bild på stuga utifrån på kvällen.
- 08.20 Parkeringsplatsen fylls med bilar. Carita och Isabel pratar om konfirmationen.
- 08.45 Carita och Isabel tar fram och klär på sig sina koltar. De hjälper varandra. De pratar om att vara samisk och kristen och om de tycker att det ska bli pirrigt att konfirmera sig.
- 09.55 Bild på jättelavvon och människor på väg till konfirmationen – en del i koltar. Bild inifrån den fullsatta lavvon. Konfirmanderna tågar in. En psalm sjungs. Prästen talar. Carita och några till sjunger en sång. Konfirmanderna spelar upp ett spel och prästen spelar gitarr och sjunger tillsammans med konfirmanderna. Vi får se Carita och Isabel välsignas genom att prästerna lägger sina händer på deras huvuden. De tågar ut ur lavvon och utanför tas ett gruppfoto.
- 12.45 Isabel leker med en hund inne i stuga. Flygfoto över jättelavvon. Alla ungdomar i jättelavvon. En och en blir de uppropade och går fram och kramar om ledarna under applåder.
- 13.35 Carita och Isabel i bild. Isabel: "Det har varit jättekul." Carita: "Man kommer att gråta ihjäl sig när man far härifrån". Flickorna kramar om varandra och vinkar hejdå ifrån varsin bil. I speglingen i en renkalvs öga får vi se en bil avlägsna sig.



### Samisk konfirmation – I renkalvens öga

#### Vad är en konfirmation?

Att konfirmera sig innebär att man får undervisning i den kristna tron. Den huvudansvarige för konfirmandgruppen ska vara präst i Svenska kyrkan. Förutom undervisningen om till exempel vem Jesus är och vad som står i bibeln så gör man olika aktiviteter tillsammans med konfirmationsgruppen och deltar vid gudstjänster. Man diskuterar många viktiga livsfrågor, som till exempel: Vad är meningen med mitt liv? Vad vet man om Gud, egentligen? Varför finns det så mycket ont i världen? Det är frågor som många tonåringar ställs inför i brytpunkten mellan att vara barn och att vara vuxen. Målet med undervisningen är att hjälpa tonåringen att upptäcka, förstå och tillämpa den kristna tron i sitt liv.

Ordet konfirmation kommer från latinets **confirmatio** som bland annat betyder att bekräfta och stärka.

#### När är det samiska konfirmationslägret?

Lägret pågår under tre veckor i juni och ligger mellan skolavslutningen och kalvmärkningen. Eftersom många av ungdomarna kommer från familjer som bedriver renskötsel, så är sommarens kalvmärkning viktig att delta i.

#### Hur skiljer sig den samiska konfirmationen från den icke-samiska?

Sedan slutet av 70-talet arrangerar Svenska kyrkan och den samiska ungdomsorganisationen Sáminuorra konfirmationsläger i den svenska delen av **Sápmi**. Sápmi är det samiska området som sträcker sig från Idre i Dalarna och norrut över båda sidorna av riksgränsen, över Nordnorge, norra Finland och in över Kolahalvön i Ryssland.

Till det samiska konfirmationslägret kommer varje år samiska ungdomar från hela landet. Det är dock inte alla samer som väljer att konfirmera sig genom att åka på läger. Många deltar i den vanliga konfirmationsundervisningen på hemorten.

Konfirmationslägret har under åren vuxit sig allt större, och sommaren 2002 (när programmet spelades in) var 53 konfirmander med på lägret i Nikkaluokta.

Konfirmationsundervisningen sker inom Svenska kyrkan, men en av de saker som är speciell med den samiska konfirmationen är att undervisningen på lägret sker på både svenska och samiska, samernas eget språk. Till exempel får konfirmanderna lära sig de vanligaste bibeltexterna och bönerna på samiska.

I Sverige finns tre olika samiska språk: sydsamiska som talas i södra Sápmi (Dalarna, Jämtland och Västerbotten), lulesamiska, som talas i den södra delen av Norrbotten och nordsamiska, som talas i den norra delen av Norrbotten. Gränserna mellan språken är inte helt tydliga. På grund av tvångsförflyttningar av nordsamerna under 1900-talets första hälft, så har numera nordsamiskan spridits och talas i hela Sápmi på svensk sida. När man läser Fader vår på konfirmationslägret så läser alla samtidigt men på sin egen samiska. En annan viktig del i det samiska konfirmationslägret är att stärka banden mellan samiska ungdomar och den samiska kulturen. Målet är att stärka den samiska identiteten. För många av ungdomarna är det första gången de befinner sig i ett sammanhang där samerna inte är i minoritet. Därför blir konfirmationen ett viktigt tillfälle att träffas och vara del av en gemenskap där kontaktnät med andra samiska ungdomar kan skapas. Dessutom handlar många av diskussionerna under lägret om kultur, samiskhet och jojk (den samiska sången).

Om alla släktingar och vänner ska kunna vara med på den avslutande konfirmationshögtiden räcker inte platserna i kyrkan, utan istället bygger man ett stort tält, en jättelavvo, som rymmer flera hundra personer. Eftersom konfirmationen är en högtid klär alla upp sig i sina samedräkter. Samedräkten kallas för **kolt** och är inget som samerna har på sig till vardags, utan tas fram när det är fest. Varje område i Sápmi har sin egen stil på samedräkten.



## Världens fest – i Sverige

### Samerna och den samiska kulturen

Sammanlagt finns det ungefär 60 000 samer. 35 000 av dessa bor i Norge, 18 000 i Sverige, 5 700 i Finland och 2000 i Ryssland. Samerna är en minoritet i de länder där de bor och det har gjort att samerna ibland haft svårt att hävda sin kultur, sitt språk och rätten till mark och vatten.

Viktigt för samernas identitet är att de är ett ursprungsfolk. Det bekräftades av riksdagen 1977 då det konstaterades att samerna är en **urbefolkning**. Samerådet är med i Världsrådet för urbefolkningar och arbetar i FN med urbefolkningsfrågor. Samer har under alla tider organiserat sig på olika sätt. Sedan 1993 finns något som heter Sametinget. Det är både en statlig myndighet och ett självständigt folkvalt parlament, som till exempel bestämmer hur statens bidrag ur Samefonden till samisk kultur och samiska organisationer ska fördelas.

Numera är det bara var tionde same som jobbar med renskötsel. Även om det inte är så många som jobbar med renar är djuret en väldigt viktig symbol för samerna och deras kultur. Först och främst ger renen kött till mat, och skinn till kläder och skor. Men även renens senor används, för av dem kan man göra sytråd. På 1600-talet kom missionärer till norra Sverige. De övertalade samerna att bli kristna – precis som andra i landet. Många av de människor som kom från södra till norra Sverige var rädda för samernas religiösa ledare som kallades **nåjd**. Prästerna brände de trummor som användes av nåjderna för att spå framtiden eller för att försätta sig i trans för att nå de döda släktingarnas värld. Med hjälp av trumman kunde nåjden förutse om jakten skulle bli god eller om det var en lämplig tid att flytta till sommarvistet. Nåjderna var också kunniga i örtmedicin och kunde bota sjukdomar.

Även **jojken** förbjöds under en period. Det är samernas sätt att sjunga. Jojken är egentligen mer en minneskonst än sång. Intryck av människor, djur eller platser kläds i ord och ton. Man säger att man inte jojkar om någon/något, utan snarare jojkar någon/något. Man kan alltså jojka en person. Tidigare lärdes jojken ut från person till person och det tog lång tid att lära sig. Idag finns det till och med högskoleutbildning i jojken. Jojken är dessutom idag en del i konfirmationsundervisningen. Kyrkan, som spelade en roll i försöket att frånta samerna den samiska identiteten, stärker den nu istället i och med konfirmationen.

### Frågor att diskutera efter programmet

- Vad tycker du verkar vara det bästa med högtiden? Varför?
- Finns det delar av högtiden som du känner igen från någon annan högtid? Vad då?
- Vad tycker du verkar vara den viktigaste delen av högtiden?
- Finns det delar av högtiden som är svåra att förstå? Vilka?
- Varför tror du att högtiden är så viktig för dem som firar den?
- Under högtiden förekommer en hel del symboler? Varför tror du att det är så? Vilka kommer du ihåg?
- Skulle du vilja vara med och fira den här högtiden? Varför? Varför inte?
- Om du skulle skapa en egen högtid – hur skulle den se ut och varför?